КОМИТЕТ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН ПО ОХРАНЕ ОБЪЕКТОВ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ	ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫН САКЛАУ КОМИТЕТЫ

ПРИКАЗ — **БОЕРЫК**

09.12.2019 — № 239-П

Татарстан Республикасы, Алексеевский районы, Караваево авылы, Солнечная урамы, 101 йорт адресы буенча урнашкан «Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объектын Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкәрләре) бердәм дәүләт реестрына «Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» төбәк әһәмиятендәге мәдәни мирас объекты сыйфатында кертү һәм мәдәни мирас объектының сак предметын, чикләрен һәм территориядән файдалану режимын раслау турында

“Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләре) турында” 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон, “Татарстан Республикасында мәдәни мирас объектлары турында” 2005 елның 1 апрелендәге 60-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 10 июнендәге 393 номерлы “Төбәк әһәмиятендәге мәдәни мирас объектын яисә җирле (муниципаль) әһәмияттәге мәдәни мирас объектын Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектларының (тарихи һәм мәдәни ядкарьләренең) бердәм дәүләт реестрына төбәк әһәмиятендәге мәдәни мирас объектын кертү турында карар кабул итү тәртибе турындагы Нигезләмәне раслау турында”гы 393 номерлы карары, 2018 елның 20 сентябрендәге дәүләт тарихи-мәдәни экспертизасының уңай нәтиҗәсе нигезендә **боерам**:

1. Татарстан Республикасы, Алексеевский районы, Караваево авылы, Солнечная урамы, 101 йорт адресы буенча урнашкан «Спас чиркәве, 1793 ел,

1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объектын Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкәрләре) бердәм дәүләт реестрына «Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» төбәк әһәмиятендәге мәдәни мирас объекты сыйфатында кертергә.

2. «Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясе чикләрен расларга (1 нче кушымта).

3. «Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясеннән файдалану режимын расларга (2 нче кушымта).

4. «Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объектының сак предметын расларга (3 нче кушымта).

5. Бу боерыкның үтәлешен тикшереп торуны үз өстемә алам.

Рәис И.Н. Гущин

Татарстан Республикасы мәдәни
мирас объектларын саклау комитетының
«09» 12.2019 № 239-П
боерыгына 1_нче кушымта

«Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты **территориясе чикләре**

Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясе чикләренең картасы (схемасы)

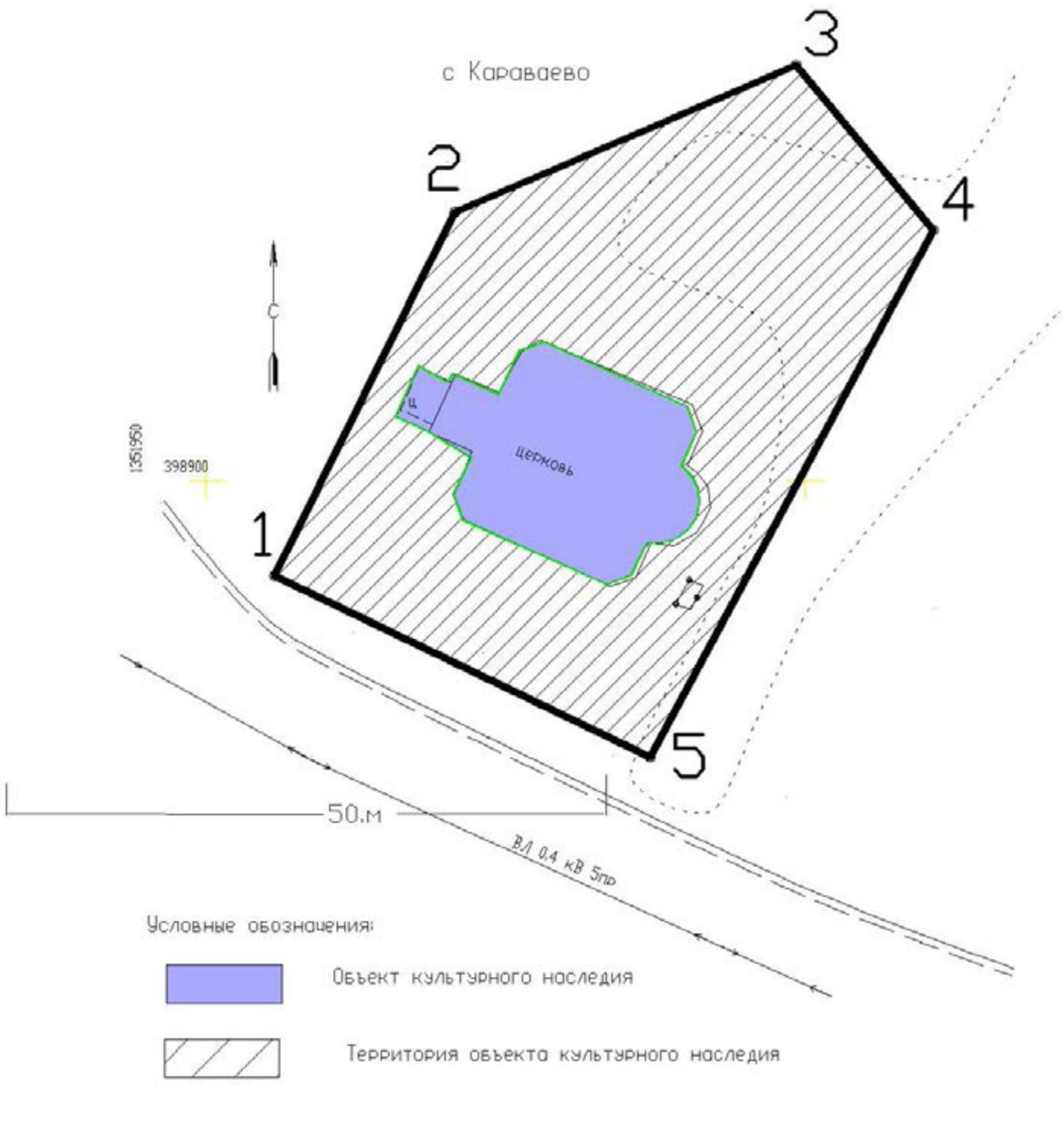

1 – «№» территориянең характерлы (борылыш) чиге

«Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясе чикләренең **борылыш ноктлары таблицасы**

№	МСК 16 координаталар системасы		Нокталарның WGS–84 системасындагы координаталары	
	X	Y	Төньяк киңлек	Көнчыгыш озынлык
1	398892.08	1351955.65	55°05'44,94187"	49°50'49,74458"
2	398922.47	1351970.74	55°05'45,91881"	49°50'50,61536"
3	398934.68	1351999.23	55°05'46,30287"	49°50'52,22975"
4	398920.92	1352010.68	55°05'45,85364"	49°50'52,86630"
5	398876.92	1351987.05	55°05'44,43986"	49°50'51,50504"

«Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясе чикләренең **тасвирламасы**

«Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясе чикләре түбәндәгечә үтә:

көньяк-көнбатыш өлеш: төньяк-көнбатыш юнәлештә поселок юлы белән параллель рәвештә һәм чиркәү бинасына параллель рәвештә (5-1 борылыш нокталары);
төньяк-көнбатыш өлеш: чиркәү бинасына параллель рәвештә (1-2-3 борылыш нокталары);
төньяк-көнчыгыш өлеш: чиркәү бинасына параллель рәвештә (3-4 борылыш нокталары);
көньяк-көнчыгыш өлеше: поселок юлы белән параллель һәм чиркәү бинасы белән параллель рәвештә (4-5 борылыш нокталары).

Татарстан Республикасы мәдәни
мирас объектларын саклау комитетының
«09» 12.2019 № 239-П
боерыгына 2_нче кушымта

«Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясеннән **файдалану режимы**

«Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясе чикләрендә түбәндәгеләр **рөхсәт ителә**:

- мәдәни мирас объектының физик сакланышын тәэмин итүгә юнәлдерелгән мәдәни мирас объектын саклап калу эшләрен башкару, шул исәптән консервацияләү, ремонтлау, реставрацияләү, заманча файдалануга яраклаштыру;
- мәдәни мирас объектының сакланышын тәэмин итү таләпләренә каршы килмәгән һәм мәдәни мирас объектының заманча шартларда эшләвен тәэмин итәргә мөмкинлек бирә торган хуҗалык эшчәнлеген алып бару;
- мәдәни мирас объектларыннан сак предметы булган үзенчәлекләрен үзгәртмичә, функциональ файдалануның төрләре нигезендә заманча файдалану өчен файдалану һәм аларны урнаштыру;
- «Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләре) турында» 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләрен исәпкә алып, мәдәни мирас объектының бөтенлеген боза торган корылмаларны һәм объектларны, шулай ук вакытлы объектларны җимерү;
- гамәлдәге инженерлык инфраструктурасы объектларын (тышкы су белән тәэмин итү, канализация, җылылык белән тәэмин итү, газ, электр белән тәэмин итү, телефонлаштыру һ.б.) капиталь ремонтлау, шулай ук башкарыла торган эшләр (шул исәптән динамик йогынты) мәдәни мирас объектына йогынты ясамау шарты белән инженерлык инфраструктурасының яңа объектларын җир асты юлы белән салу;
- мәдәни мирас объектын саклап калуга, алардан файдалануга һәм аларны популярлаштыруга юнәлдерелгән территорияне төзекләндерү:
- мәйданчыкларны, алымнарны һәм машина юлларын түшәүдә традицион материаллар (кирпеч, таш, гранит һәм башка табигый материаллар, шулай ук табигый материалларны имитацияләүче материаллар) куллану;
- тарихи мохит элементлары характеристикаларына җавап бирә торган аерым урнаштырылган яктырту җиһазларын куллану;
- яшелләндерү: кисүне санлаштыра торган кыйммәтле агач токымнарын саклап калу, яшелләндерүнең яңа элементларын утырту;
- тарихи-шәһәр төзелеше мохитен саклап калу, мемориаль һәм архитектура-ансамбль мөнәсәбәтендә (Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләре) турында» 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләрен исәпкә алып,

аларны торгызу өчен кирәкле җитәрлек фәнни мәгълүматлар булган очракта, биналарны, корылмаларны, корылмаларны, кече архитектура формаларын, коймаларны, капкаларны) югалган тарихи элементларны торгызу;

- мәдәни мирас объектының төп фасадында мәгълүмати язмалар һәм билгеләр урнаштыру беренче каттан да югары түгел;

- эшчәнлек профиле турында мәгълүматны кулланучылар игътибарына җиткерү өчен билгеләнгән тышкы реклама чараларын урнаштыру, оешманың фирма атамасы, аның урнашкан урыны (адресы) һәм эш режимы, индивидуаль эшкуарны дәүләт теркәве турында һәм аны теркәгән органның исеме законнар нигезендә. Тышкы реклама чараларының биеклеге фриз биеклегеннән 2/3 дән артмаска тиеш, катлар тәрәзәләре арасында теге яки бу конструкцияне урнаштыру регламентлана торган урын;

- арка тәрәзәләре булганда, катлар тәрәзәләре арасында урнашкан конструкцияләрнең биеклеге ½ ка кадәр кими. Мәгълүмати конструкцияләрнең киңлеге, декоратив-сәнгать панноларыннан тыш, теге яки бу конструкцияне урнаштыру регламентлана торган простенка киңлегеннән 2/3 дән артмаска тиеш.

Югарыда атап үтелгән барлык эшләр мәдәни мирас объектларын саклау эшләрен башкаруга мәдәни мирас объектларын саклауның вәкаләтле органы тарафыннан бирелгән язмача рөхсәт нигезендә, мәдәни мирас объектларын саклауның вәкаләтле органы белән килештерелгән мәдәни мирас объектларын саклау буенча проект документациясен әзерләү һәм эшләр башкару йөкләмәсе, шулай ук дәүләт тарихи-мәдәни экспертизасының уңай бәяләмәсе булган проект документациясе нигезендә һәм күрсәтелгән эшләрне башкаруны тиешле мәдәни мирас объектларын саклауның тиешле органы тарафыннан тикшереп тору шарты белән башкарыла.

«Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» ачыкланган мәдәни мирас объекты территориясе чикләрендә түбәндәгеләр **тыела**:

- мәдәни мирас объектын яисә аның аерым элементларын саклап калу эшләреннән, шулай ук «Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни ядкарьләре) турында» 2002 елның 25 июнендәге 73-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләрен исәпкә алып, мәдәни мирас объектының тарихи-шәһәр төзелеше мохитен саклап калу эшләреннән тыш, җир, төзелеш, мелиоратив һәм башка эшләр башкару;

- капиталь төзелеш объектларын төзү һәм һәйкәл территориясендә булган капиталь төзелеш объектларының күләм-киңлек характеристикаларын арттыру, шулай ук җир төзелеше эшләрен, җир, төзелеш, хуҗалык эшләрен проектлау, башкару һәм мәдәни мирас объектын һәм аның саклау предметын саклап калуга һәм җайлаштыруга бәйле булмаган башка эшләр башкару;

- кондиционерларның мәдәни мирас объектының фасадларында һәм түбәсендә, эре габаритлы антенналар һәм инженерлык җиһазларының башка элементларын урнаштыру;

- тышкы реклама чараларын урнаштыру;

- җир өсте ысулы белән инженерлык инфраструктурасы объектларын (тышкы су белән тәэмин итү, канализация, җылылык белән тәэмин итү, газ белән тәэмин итү, электр белән тәэмин итү, телефонлаштыру һ.б.) үткәрү;

- киосклар, павильоннар, лапаслар, кече архитектура формалары урнаштыру, югалганнарны торгызудан тыш;

- динамик йөкләнеш тудыручы технологияләрне (басым ясау, матбугат, чүкеч һ.б. кебек машиналарны куллану, кривошипно-шатунлы механизмнар, чүкечләр һәм бәрмә хәрәкәтле башка механизмнарны куллану, мәдәни мирас объектына һәм аның әйләнә-тирәсендәге төзелешләрдә күпсанлы машиналарны берьюлы куллану;

- мәдәни мирас объекты территориясен теләсә кайсы төрдәге һәм формадагы төзелеш, көнкүреш калдыклары белән чүпләү;

- санитар кисүләрдән тыш, агачларның кыйммәтле токымнарын кисү.

Татарстан Республикасы мәдәни
мирас объектларын саклау комитетының
«09» 12.2019 № 239-П
боерыгына 3нче кушымта

Татарстан Республикасы, Алексеевский районы, Караваево авылы, Солнечная урамы, 101 йорт адресы буенча урнашкан «Спас чиркәве, 1793 ел, 1868 ел» төбәк әһәмиятендәге мәдәни мирас объектының **сак предметы**

1. Объектның урыны: рельефы буенча яссы җирдә Караваево авылының көнчыгыш ягыннан чиркәү территориясенең тарихи чикләрендә ачык участокта.

2. Күләм-пространство чишелеше:

- планда почмаклары түгәрәкләнгән, сигез кырлы гөмбәз астында, барабан планында кечерәк кенә түгәрәк гөмбәз астында, тәбәнәк сигезлеләр белән тәмамланган храм өлеше;

- көнчыгыш яктан апсида планында зур булмаган ярым түгәрәк; көнбатыш яктан төп күләмгә тоташкан өч яруслы чаң манарасы, ул биеклек буенча кимеп баручы өч дүртлектән тора (өске - чаң ярусы);

Кызыл кирпечтән чын стеналар;

- распалубкалы кирпеч цилиндрик сводлар, аркалар һәм экседрлар;

– беренче габаритларны, тарихи геометрияне дә кертеп, тәрәзә һәм ишек уемнарының кирпеч перемычкалары, түбәнең конструктив чишелешен һәм сигезле һәм колокольняның тәмамлануын да кертеп.

3. Киңлек-планлаштыру карары: төп күләмнең беренчел эчке планировкасы, ул бер үк күләмдә апсидалы һәм ике өстәмә сыйдырышлы чиркәүдән; манарага кирпеч кертеп төзелгән баскычлы керү төркеме.

4. Фасадларның архитектура һәм декоратив чишелеше:

- штукатурланган һәм стеналарның буялган өслекләре;

- известь плитәләр белән киселгән цоколь;

- храм өлешенең төньяк һәм көньяк фасады һәм чиркәү манарасының беренче ярусы тәмамлангач, өчпочмаклы, профильле фронтоннар өч яктан;

- тирән булмаган филенкалар белән ясалган һәм гыйбадәтханә өлешенең төньяк һәм көньяк фасадларының өчпочмаклы фронтоннары һәм чаң манарасының керү өлеше; храм өлешенең киселгән почмаклары;

- Изге йортның тирән булмаган турыпочмаклы куышларына, стеналардагы тәрәзә уемнарына, тәрәзә уемнарына, тәрәзә уемнарына, манараның өске ярусларының хуш исле уемнарына;

- сигезле тәрәзә уемнарының декоратив йомык ташлары һәм чаң манарасының югары яруслары; чаң манарасының ике югары ярусының профильле тәмамлануы белән киң пилястрлар;

- чаң манарасының өске яруслары антаблементларының профильле тяглары;

- барлык күләмнәрне зур булмаган тартып чыгаруның профильле кәрнизләрен венчурлаштыручы;

- тарихи урын, тәрәзә һәм ишек уемнарының конфигурациясе һәм пропорциясе;

- тәрәзә уемнарының столяр тутырылышларының тарихи геометриясе һәм конструкциясе;

- тарихи күселәрнең геометриясе, пропорциясе, конфигурациясе һәм урнашу урыны;

- көнбатыш һәм төньяк яктан ак таштан ясалган канатның чын элементлары;

- түбә материалы (табаклы тимер).

5. Интерьерларның декоратив бизәлеше:

Арка һәм гөмбәзләр нигезендә металл тоташтыргычлар; стенадагы бизәкләрнең сакланган фрагментлары;

- тәрәзә уемнарындагы кубос рәшәткәләре;

- Булыгиннар каберлеге янында сакланган кабер ташы, анда түбәндәге язулар язылган: «Здесь покоится прахъ Генералъ Маiора Николая Дмитрiевича Булыгина родившагося 1798 год дека 14 дня и скончавш 1854 года октября 29 дня»; «Здесь покоится прах генерал–майорши Софьи Порфирьевны Булыгиной. Родилась 6 ноября 1806 года, умерла 22 сентября 1847 года»; «Господи, прими душу с миром»; «Незабвенному другу души».